

Dr. John Sand

105127

VAR NØRGE I KRIG ?

"For meg står det slik at når man treffer på mange feil i de ytre til som man selv kan kontrollere, svek det tilliten til forfatterens solid også når han legger frem de store v som ikke kan kontrolleres på samme måte." (Johs. Andenæs i LoV og Rett 1965, side 461)

Var Norge i krig ? er overskrift på et avsnitt i "Det vanskelige oppgjøret." Avsnittet inneholder så mange feil i den historiske fremstilling at tilliten til forfatterens blir sterkt svekket. Side 97 skriver Andenæs bl.a. :

"Et vilkår for å dømme for bistand til fienden var at Norge var i krig med Tyskland under okkupasjonen. I den første tid etter frigjøringen ble dette betraktet som så selvsagt, at spørsmålet ikke engang ble tatt opp fra forsvarets side. Særlig forandret situasjon seg. Fra NS-folks og andre som ble rammet av oppgjøret, ble det n alment hevdet at krigen opphørte i og med kapitulasjonen i Nord-Norge i juni 1940."

At de opplysninger forfatteren her gir er direkte usanne bevises av følgende :

1. Allerede i den første "landssviksak" som ble behandlet av Høyeste rett (Haalandsaken den 6. august 1945) ble det fra forsvarets side gjort gjeldende at krigen sluttet i og med Norges kapitulasjon den 10. juni 1940. Jeg viser i denne forbindelse til Rettstidende for 19 side 15 :

"Videre ~~hevdet~~ hevder domfelte at Norge, i den betydning som strl. § 86 anvender uttrykket, ikke kan sies å delta i krig etter at de norske styrker har kapitulert og landet kommet inn under okkupasjon."

2. Morgenbladet, Oslo, hevder i en redaksjonsartikkel onsdag 26/11 1 at NS-medlemmer under hele oppgjøret har gjort gjeldende at etter d mening sluttet krigen i juni 1940. Avisen skriver bl.a. :

"Under hele oppgjøret har de fleste - tør man nok si - av de anklagede anstilt seg uvidende om at Norge var i krig med Tyskland, i allfall etter at kampene i Nord-Norge hørte opp i juni 1940."

3. I "Hjemmestyrkene" I nevner dr. Sverre Kjelstadli (side 79) at et av de "nagende samvittighets spørsmål" som noen av Milorgs ledere var plaget av var dette :

"Var det sant som tyskerne og Nasjonal Samling sa at det i og med kapitulasjonen 10. juni 1940 var intrådt en tilstand av debellat

4. At den straffelovskomite, med professor Wilhelm Keilhau som forma som den 12. mars 1941 ble nedsatt av Londonregjeringen var klar over at NS-medlemmer anså krigen for å ha opphørt 10. juni 1940, fremgår klart av Ot. prp. 92 for 1945/46, side 66 :

"Når komiteen allikevel foreslår et tillegg til straffelovens bestemmelser om forræderi spesielt rettet mot medlemmer av NS er hovedgrunnen, såvidt departementet forstår, at det kan være tvil samt om bistand ydet tyskerne i tiden 10. juni 1940 inntil et ny felttog begynner, kan betegnes som forræderi, idet quislingene ~~hevdet~~ hevder at hele krigen var avgjort den 10. juni 1940 da kongen og regjeringen hadde forlatt landet, og at quislingenes virksomhet i virkelighetene bare tar sikte på å redde Norges

selvstendighet".

I samme Ot. prp. heter det side 72 :

"Imidlertid bør enhver være oppmerksom på at forholdene kan stille seg noe mer tvilsomt når det gjelder tiden fra 10. juni 1940, inntil opptakelsen av et nytt felttog. Fra quislingenes side hevdes at Norge den 10. juni 1940 var bragt "under fremmed herredømme", idet dette uttrykk etter sin ordlyd synes å gå mere på den faktiske tilstand enn det rettslige forhold."

5. I sin bok "Nordmenn under Hitlers fane" omtaler motstandskjemperen major Svein Blindheim (side 118) at mange senere frontkjemperer deltok mot tyskerne i 1940, "langt fleire enn gjennomsnittet i folket, utarømsyn til samfunnsklasse" og

"dessutan var det herskande NS-styret lovleg i deira augo etter den 10. juni 1940:"

Samme side (97) skriver Johs Andenæs at Ralph Hewins påstod at kapitulasjonsoverenskomsten "inntil siste halvdel av 1947 var hemmeligholdt i Norge, og da først ble offentliggjort i falsk oversettelse."

Det som er på det rene er at avtalen aldri har vært inntatt i "Overenskomst med fremmede stater" og at den heller ikke kan være blitt fremlagt for Undersøkelleskommissjonen av 1945, idet kommisjonen ikke nevner avtalen hverken i sin innstilling eller i sine mange bilag.

At ~~overenskomsten~~ oversettelsen av avtalen er grovt misvisende er en påstand som Ralph Hewins ikke er alene om. Statsstipendiat i historisk cand. jur. Sverre Hartmann, som vel er den som mest inngående har studert dette sakskompleks, skrev i Farmand nr. 10 for 7. mars 1970 bl.a. :

"Dessverre har avtalen aldri vært presentert i korrekt skikkelse for norske domstoler, aller minst i oversettelse. Det lyder utrolig, men er ~~uaktuelt~~ dessverre sant."

Herr Hartmann fortsetter i samme artikkel :

"Fra første stund ble nemlig Trondheimsavtalen uriktig oversatt og uriktig satt opp i de forskjellige avskrifter, og disse feilaktige avskrifter er så blitt gjengangere i våre rettssaler, domstolenes premisser og avgjørelser og i vår historiske forskning."

Det her siterte er gjentatt av Hartmann i hans bok "Søkelys på 1940" side 57. Boken er utgitt av Pax forlag i 1971. På omslagets siste side heter det at det stoff som Hartmann legger frem i boken "har vært skjult for forskning og almenhet i en generasjon."

Statsrådsvedtak og proklamasjon.

Side 98 i sin bok forsøker Andenæs å redusere regjeringen Nygaardsvold beslutning i statsråd den 7. juni 1940 om at

"det under disse forhold vil være håpløst for Norge å fortsette krigen"

ved å henvise til den proklamasjon som Halvdan Koht utarbeidet og lot tale inn før han forlot Norge, og som ble avspilt av Tromsø kringkasteren den 9. juni kl. 16, etter at Koht hadde forlatt landet med "Fridjof Nansen", men før han han kjente til de tyske betingelser for norsk våpennedleggelse.

Proklamasjonen blir kommentert av Sverre Hartmann i "Søkelys på 1940" side 39 :

"Det har vært alminnelig å legge avgjørende vekt på den proklamasjon som noe senere ble forelagt i statsråd og sendt ut etter at Kongen og Regjeringen var reist. Men skal man forstå bakgrunnen for den

Denne proklamasjon, må man se den i nøye sammenheng med hva konsipisten, utenriksminister Koht, har anført om dens tilblivelse. Ved månedsskiftet mai/juni var han, bl.a. i følge sin fremstilling i Fra skanse til skanse, 1947, s. 158/59 sterkt opptatt av hvordan man skulle forklare det norske folk at man dro i eksil."

Herr Hartmann siterer så fra Kohts bok :

"Dette ordsnittet med meg sjølv er ikkje berre npko eg har tenkt ut noe etterpå. Eg feste det på papiret alt den kvelden og neste morgonen. Eg tenkte på den verknaden det ville gjera på det norske folket om regjeringa rømde landet, og eg tok til å laga i hovudet ei kunngjering om avferda slik at ho ikkje skulle gjera altfor stor skade for framtida for landet."

Hartmann fortsetter med sin vurdering av proklamasjonen side 40 :

"Det var altså en kunngjøring med et psykologisk sikte. Statsråd Hjelmtveit uttaler (24/9-70) at kunngjøringen ikke var noe statsrettslig dokument, den var ikke inntatt i statsrådsprotokollen, den lå m.a.o. prinsipielt i k k e på linje med det foredrag som var voteringstemaet i statsråd den 7. juni - og ble vedtatt."

Som det fremgår av foranstående ~~er~~ Johs. Andenæs en misvisende fremstilling side 98 i sin bok når han skriver om den "proklamasjon som samtidig ble vedtatt."

Hvordan vurderte så proklamasjonens forfatter, Halvdan Koht, sitt produkt ? Dette kommer klart til uttrykk i Fra skanse til skanse, side 164 :

"Om ettermiddagen den 9. juni kom kringkastinga brått med kunngjeringa frå Konge og Regjering om bortflyttinga frå Noreg. Det var mi eiga røyst som bar ho fram, og det kjendes som eg forkynde dødsdomen over meg sjølv. I samanheng med dette fylgde meldinga frå general Ruge om at alle krigstiltak skulle slutte kl. 24 og under handlingar med tyskarane ta til. Det var nederlaget som var fastslegt og kunngjort." (Min understr.) Det forekommer vel aldri at

nederlag blir "fastslegt" før kampen er helt avsluttet, så en kan umulig trekke annen slutning av Kohts uttalelser enn at han anså krigen for slutt.

I "Dette er London" note 98 på side 389 opplyser Hans Fr. Dahl at Koht avsluttet proklamasjonen med ordene : "Dette var det jeg i dag må t e melde til det norske folk."

Formålet med å dra i eksil blir i proklamasjonen ikke begrunnet med fortsatt krigsførsel; det som sies er at regjeringen vil kjempe for å gjenvinne ^{gr}Norges selvstendighet, altså en politisk kamp.

Det bør her indres at også den 17. mai 1940 lød det oppmuntrende ord fra regjeringen, dengang ~~fra~~ fra statsminister Nygaardsvold som i tale over kringkasteren i Tromsø sa bl.a. at "hver dal, hvert fjell vil bli forsvart... vi vil ikke gi opp kampen før fienden er kaste ut av landet." Når så Hans Fr. Dahl i "Dette er London" forteller om Nygaardsvold om morgenen samme dag skulle holde en liten tale ved en morgentilstelning, men at gråten tok ham i stedet, forstår hvilken av grunn det er mellom det som ble sagt og det som ble opplevet. Og det kan ikke med rimelighet forlanges at i proklamasjonen skulle innrømme hvilken nederlagsstemning som rådet hos både ham, de øvrige regjeringsmedlemmer og hos Kong Haakon. "Kongens røst brøt og gråten satt i halsen på oss alle sammen" forteller statsråd Hjelmtveit i sin bok "Vekstår og Vargtid" side 180. Side 160 i samme bok forteller han at "Nervene hos oss alle sto temelig meget i spenning og det skulle ikke meget til før det kunne bli en eksplosjon."

"Det så gjentatte ganger ganske stygt ut, og det var en uhyggelig tid innrømmer Hjelmtveit (side 160)

"Det var likevel ikkje lysteleg å tenke på koss det ville bli å sitt, og spela regjering utanlands, skulle det vara lenge, kunne det bli ei syrgjeleg komedie - det såg så reint vonlaust ut,"

forteller Koht i "Fra skanse til skanse" side 158.

Hans Fredrik Dahl påpeker i sin bok hvor urealistisk Nygaardsvolds 17.-mai-tale var. Og mangelen på realisme må vel sies å være proklamsjonens mest fremtredende trekk.

Movinckelplanen.

Et avgjørende spørsmål er dette : Kunne regjeringen på det tidspunkt proklamsjonen ble utarbeidet og tatt inn fatte noen beslutning om å fortsette krigen ? Ut fra historiske kjensgjerninger må det svares et bestemt nei til dette spørsmål. Man må nemlig ha klart for seg at Koht utsettelse av avreisen fra Tromsø til den 8. juni skyldtes at regjering i det lengste håpet at tyskerne ville godta den såkalte "Movinckel-plan" om en demarkasjonslinje ved Sør-folda i Nordland.

med Spring.

Allerede den 6. mai tok den svenske sivilingeniør Dahlerus opp spørsmål om at Narvik-området skulle rømmes av begge de krigførende parter med Göring. Etter at Dahlerus hadde orientert fhv. statsminister Movinckel som da oppholdt seg i Stockholm, utviklet Movinckel planene nærmere og tok medio mai opp spørsmålet med den svenske utenriksminister Günther Han viste stor interesse for planen, og mente at den norske regjering burde ta initiativ for å få forhandlinger i-gang. Günther fremholdt at et planen lettere kunne realiseres, dersom Sverige okkuperte Narvik som garanti mot at de allierte igjen besatte byen. Både den 16., 22. og 26. mai ble spørsmålet om demarkasjonslinje behandlet av den norske regjering men da bare Nygaardsvold stilte seg positiv til et forhandlingsforsøk fikk Koht i oppdrag å se nei til forslaget.

Etter at den britiske minister den 1. juni hadde underrettet Koht om at de allierte styrker ville bli trukket ut av Norge skiftet regjeringen standpunkt, ~~trolig fordi britene nå rådde regjeringen til å overveie planen om demarkasjonslinje på ny.~~ Søndag den 2. juni dro Nygaardsvold og Koht til Kongens oppholdssted i Øverbygd i Troms. Både Kongen og Kronprinsen tilrådet at forhandlinger ble forsøkt. Dagen etter, søndag den 3. juni, dro Koht med fly til Luleå, hvor han under et møte med sin svenske kollega ^{for talte} at den norske regjering hadde skiftet mening, og et avtaleforslag ble utarbeidet. Günther lovte å hande raskt : Allerede samme kveld ville han få sendt forslaget til Berlin, etter at det var blitt drøftet i den svenske regjering og utenriksnemnden.

Om innholdet av det norske forhandlingsforslag forteller Hjelmtveit : "Vekstår og Vargtid" (side 161-62 :

"...et av vilkårene måtte være at det ikke skulle bli krigshandling mellom området sør og området nord for demarkasjonslinjen, og at det ikke skulle kunne nyttes som utgangspunkt for krigshandlinger mot det annet. Flyplasser i Sør-Norge skulle ikke kunne benyttes som utgangspunkt for flytokter mot Nord-Norge, og norsk sjøterritorium og havn i Nord-Norge skulle heller ikke kunne nyttes som baser for vestmakt for ang-rep på de tyske okkupasjonsstyrker i Sør-Norge. Den del av landet som Regjeringen rådde over, skulle altså fullstendig nøytraliseres, trekkes helt ut av krigshandlingene. Striden mellom stormaktene skulle avgjøres uten at denne del av landet ble berørt av den."

Hvor oppsatt regjeringen var på å få en overenskomst med tyskerne om en demarkasjonslinje i-stand fremgår av Halvdan Koht : "For fred og fridom i krigstid, side 236 :

"Admiral Diesen var lite hugå på å la ~~et~~ "Fridtjof Nansen", det einaste orlogsskipet vi hadde att, bli liggande ~~xxxxxxx~~ etter ein dag i Tromssundet og ikkje få sigla med den britiske kryssaren "Devonshire". Men Regjeringa sa det fekk våge seg." (Min understr.)

I "Søkelys på 1940" kommenterer statsstipendiat Hartmann (side 45) plane om demarkasjonslinje :

"En slik ordning måtte selvfølgelig forutsette at Norge ikke førte krig mot Tyskland utenfor territoriet Norge heller."

Etter hva som er opplyst både av Koht og Sverre Hartmann var det - i tilfelle positivt svar fra tyskerne - utarbeidet chiffermelding til Kong og regjering som eventuelt ville gjøre vendereis. - Dette beviser bedre enn noen annen hending at regjeringen Nygaardsvold ikke hadde fattet noen beslutning om å fortsette krigen mot Tyskland da den 7. juni 1940 forlot Tromsø.

Kronprins Olavs holdning.

Et annet avgjørende bevis for at krigen mellom Norge og Tyskland opphør ved regjeringens kapitulasjon i juni 1940 ligger i daværende kronprins Olavs energiske forsøk på å få bli igjen i Norge. Om dette forteller statsråd Nils Hjelmtveit i "Vekstår og Vargtid" side 179 :

"Kronprinsen tok deretter (den 7. juni) igjen opp ~~xxxxxx~~ den tanken han før hadde brakt på bane om å bli igjen i landet."

Hjelmtveit forteller videre at spørsmålet om Kronprinsen skulle bli igjen ble drøftet i statsråd, bare få timer før avreisen fra Tromsø, og det foranlediget en tilføyelse i statsrådsprotokollen. Grunnen til at Kronprinsen/ble igjen var ~~at regjeringen~~ - ifølge statsrådsprotokollens tilføyelse - at Regjeringen frarådet Kronprinsen å bli tilbake i Norge.

Kong Olav har i intervju med Per Øyvind Heradstveit i 1979 bekreftet at han tilbød seg å bli igjen i Norge. Dette fremgår av Heradstveits bok "Kongen som sa nei" side 75.

Å påstå at regjeringen forlot landet for å føre krigen videre er i virkeligheten det samme som å påstå at vår daværende kronprins gjorde forsøk på å undra seg de forpliktelser som en fortsatt krigføring ville ha ført med seg. For som Magne Skodvin meget riktig påpeker i sitt essay om Kong Haakon, inntatt i "Samtiden og Historien" side 240 :

"Han var ingen ung mann lenger, og han visste ikkje om han kunne rekruttere med å kome att."

Dette med Kong Haakons forholdsvis høye alder (nær 68 år) og konsekvenser av hans eventuelle bortgang har sikkert vært tatt med i Kronprinsens overveielser.

Regjeringen uviss.

"Vi visste ikke engang om vi ville komme frem til Storbritania, og hva vi ville møte der kunne vi bare gjet oss til." (Trygve Lie i "Leve eller" side 253.

I "Vekstår og Vargtid" side 160 gir Nils Hjelmtveit den oppsiktsvekkende opplysning at regjeringen i begynnelsen av juni 1940 holdt på å falle fra hverandre :

"Hadde den opprinnelige dag(for avreisen) blitt fastholdt, ville resultatet enten blitt at regjeringen var blitt igjen og senere reist enten til Finland eller Sverige, eller også at regjeringen var revnet, og at en del var reist hit og en del dit. Jeg tror ikke det hadde vært mulig å holde regjeringen samlet om å reise til England."

Side 158 omtaler Hjelmtveit at Nygaardsvold sa at han ikke ville reise til England, men til Finland, hvis det ikke ble tid til å ta familien med.

De disposisjoner som regjeringen traff før de lot seg innskipe på den britiske krysser Devonshire gir også klare beviser for at regjeringen slett ikke hadde noen planer om å fortsette krigen fra England.

"Nygaardsvold ønsket ikke reisefølge"

beretter Hans Fredrik Dahl i "Dette er London" side 104.

At det å bli med regjeringen til England var en fullstendig frivillig sak omtales av flere forfattere, bl.a. Gudrun Ræder i "De unnværlig flinke" side 88 :

"Koht hadde om morgenen den 7. juni stilt sine medarbeidere fritt om de ville være med eller bli igjen. Han hadde ikke gitt dem inntrykk av at det kunne bli bruk for dem ute."

Nina og Kritsian Gleditsch opplyser det samme i "Fra kampårene" side 70

"Vi fikk fullstendig fritt valg om vi ville reise eller bli igjen i Norge. Vi fikk ingen løfter om arbeid i England, Regjeringen visste ikke hvordan arbeidsforholdene ville bli, hverken for dem eller oss."

Ifølge Unni Diesen : "Kvinne i krig" side 72, sa Nygaardsvold til sin sekretær Finn Larsen, som hadde tilbudt seg å bli med til England :

"Du får gjøre som du vil."

Men etter at Nygaardsvold hadde antydnet at hans arbeidsoppgave ville gå ut på å følge statsrådenes fruene rundt i butikkene, besluttet han seg til å bli hjemme.

Det synes å ha vært enighet mellom regjeringens medlemmer og de som hadde fulgt regjeringen til Tromsø om at noen arbeidsoppgaver av betydning ikke ventet dem i England, idet Halvdan Koht opplyser i "Fra skanse til skanse" side 176 :

"Det var mange av dem som var med regjeringa i Tromsø som meinte dei kunne gjera betre nytte for seg med å bli verande i Norge enn med å fylgje med over til England, og dei tok no vegen over Sverige tilbake til Oslo."

Under britisk press.

"Det er eit veldig engelsk trykk-- For den britiske regjeringa kjenner det sjølv soleis no at vi er nøydd til å godta alle krav ho kjem med, ta imot all den ulovlege og trakta stridige framferda ho nyttar mot oss for ho trur at vi må vera bundne til dem." (Halvdan Koht i utenriksnemnd møte 9/12 1939.)

Etter de opplysninger som nå foreligger er det helt klart at Kongens og regjeringens beslutning om å dra til England ikke skyldtes at de hadde noen planer om å fortsette krigen, men at britene presset dem til å dra.

Om dette forteller Hjelmtveit i sin bok, side 155 :

"Sammen med beslutningen i Harstad kom også et "sjenerøst" tilbud om den norske Konge og regjering med funksjonærer kunne få følge med de engelske skip over til England. De tilbød å føre oss i sikkerhet, men også her kom det i form av et diktat." (min understr.)

Hjelmtveits fremstilling korresponderer med Kohts opplysninger :

"Til slutt kom Dormer (den britiske sendemann) med innbjuding til den norske regjeringa om å flytte med over til England. Og på nytt syntet det seg at dette i grunnen vart rekna for ei avgjord sak : Regjeringa skulle med anten det vart av med demarkasjonslina eller ikkje."

Koht forteller også i "Fra skanse til skanse" side 170 :

"Eg fekk veta i dette regjeringsmøtet at Dormer om føremiddagen hadde sagt at Kongen og Regjeringa måtte vera budd på å dra over til England neste dagen om kvelden."

I "For fred og fridom i krigstid" beretter Koht side 234 :

"Vestmaktene på si side gjorde alt i stand til bortferda, og både dei politiske og militære ombudsmennene deira fastsette dagen da vi skulle avgarde."

Det er også fra britiske ~~myndigheter~~ side innrømmet at det va engelske myndigheters sterke press som førte til at Kongen og regjering forlot Tromsø ombord på "Devonshire." Professor ved Oxford Universitet sir Llewellynn Woddward, opplyser i "British Foreign Policy in the second World War, vol. 1, side 131, at Kongen og regjeringen hadde bestemt seg for å bli (to stay) i Norge, men at de senere ga etter for det sterke britiske press om å komme til England (under strøng British pressure, to come to England."

I "Narvik 1940" forteller Bjørn Bjørnæen - med henvisning til referater fra den britiske regjerings møter og "konfidensielle tillegg" - side 34:

"Halifax refererte et telegram han nettopp hadde fått fra Dormer i Tromsø. Den norske kongen var kommet til den konklusjon at hvis han og Kronprinsen nå forlot Norge, ville de ødelegge alt det de hadde arbeidet for i tidligere år. Derfor hadde de bestemt seg for å bli i Norge og ta hva som måtte komme. Ettersom de allierte hadde forlatt dem og de ikke hadde mer ammunisjon, ville de gi opp kampen og forhandle med tyskerne. Kongen trodde de allierte ville vinne til slutt, men noen mennene ville på ham og kronprinsen som desertører hvis de overlot sitt folk til tysk nåde."

"Krigsregjeringen fant ut at de burde presse Kongen til å gå ombord i et britiske krigsskip med sitt følge og sin regjering." (Min understr.)

Handelsflåten i fare.

"Eg måtte verja oss mot at vestmakter skulle slå den norske handelsflåte under seg." (Halvdan Koht i "For fred og fridom i krigstid,"

Allerede kl. 13.47 den 9. april ga det britiske admiralitet - i følge sin krigsdagbok - ordre til at norske skip skulle holdes tilbake i britiske havner eller dirigeres inn fra havet. I "Vår ære og vår avmakt" side 3 forteller Benjamin Vogt :

"Fire dager i forveien, altså den 12/4, hadde ministeren (Colban) og Hysing-Olsen vært innkalt til et møte i Ministry of Shipping, hvor de hadde forlangt at det norske ~~skip~~ flagg skulle fires og skipene overført til britiske flagg."

Norges militære stilling primo juni 1940 og generalenes holdning.

"Bestemmelsen om at Kongen og regjeringen skulle forlate landet, var en politisk sak, ikke en militær." (C. J. Hambro i Tønsberg Blad, 9/12 1947)

"Etter alle de sorgens budskap som nå kom til regjeringen hver eneste dag, erklærte Nygaardsvold i regjeringskonferanse den 1. juni at det ikke var mulig å holde striden gående lenger. Hambro var helt enig i dette,"

forteller Trygve Lie i "Leve eller dø" side 243.

I samme bok, side 254, ~~forteller~~ omtaler Lie hvordan den rent militære situasjon var ved avreisen fra Tromsø :

"Ombord på Devonshire tenkte jeg på statsministerens ord, ikke en mer mange ganger. Nygaardsvolds dystre spådommer var gått i oppfyllelse. Folket som vi lot bak oss, kunne vi ikke ta med. De militære styrker vi hadde hatt, eksisterte ikke mer." (min understr.)

Også statsråd Nils Hjelmtveit fastslår i sin bok, side 188, at

"slik som forholdene har utviklet seg er vi ganske visst overvunnet militært."

I avsnittet "Forsvaret" konstaterer Undersøkelseskommisjonen at

"Hæren hadde mistet alt sitt materiell. Den hadde hverken i Storbritannia eller i U.S.A. bestillinger på materiell som ikke var levert."

I "Norges historie" II av A. Holmsen heter det om marinen side 584 :

"Vår marine var sprengt, de fleste krigsfartøyer hadde overgitt seg krigshavnene ble tatt."

Holmsens opplysning faller sammen med det det general Ruge anfører i bind I av "Annen verdenskrig" :

"På norsk side gikk praktisk talt alle fartøyer av noen kampverdi tap

Under krigen i Norge i 1940 hadde landet to generaler som vi må bli huske General Otto Ruge, som den 18. mai 1940 ble utnevnt til forsvarssjef, og generalmajor Carl G. Fleischer, som var sjef for 6. divisjon.

Det vil ikke falle noen inn å beskyldte disse generaler for faneflukt, derfor statsråd Hjelmtveit i sin bok side 170 skriver at

"Begge generaler mente de tjente landets sak best ved å bli hjemme", har man et utmerket bevis på at generalene anså krigen for slutt, og nå Trygve Lie i "Leve eller dø" side 233 opplyser at general Ruge "vegret seg og til slutt nektet blankt" å bli med over til England, så har man aller beste bevis for at Ruge ikke engang hadde i tankene at krigen kunne bli fortsatt fra Storbritannia.

Ovennevnte opplysning hos Hjelmtveit blir bekreftet av Undersøkelseskommisjonen som skriver om general Ruge (side 54 i avsnittet "Forsvaret"

"Han mente han kunne tjene landet bedre ved å bli hjemme"

og at

"Han sa ihvertfall uttrykkelig fra til generalstabsjefen H. Hansson at han burde bli hjemme."

Krigshistorien kjenner intet eksempel på ^{at} landets generalstab under en igangværende krig anser at de tjener sitt land ~~best~~ bedre ved å være hjemme enn ved ~~å~~ å være i felt.

Det må være helt innlysende at under en faktisk krig kan ikke et lands forsvarssjef hevde den oppfatning at han tjener sitt fedreland bedre ved å bli værende hjemme enn ved å føtsette fronttjenesten. Han kan he ikke beordre ~~hærens~~ sin stabssjef til å avbryte sin krigstjeneste. No slikt ville selvsagt være militært forræderi.

General Fleischers oppfatning blir tilkjennegitt i et brev som han den 4. juni la frem for regjeringen. I brevet rettet han en henstilling til Konge og regjering om å bli i Norge og å slutte fred med Tyskland :

"Vi har gjort vår folkerettslige plikt. Det gjelder å skaffe vårt land freden tilbake. Det er ikke hittil inntruffet noe som tyder på at vi kjøpe freden med kapitulasjon. I allfall er det en plikt mot dem som ofret sitt liv for landet først å søke å redde det.

Da det er fastslått at kampen i Norge ikke skal fortsette, anbefaler Divisjonen at Den Kongelige Regjering innleder forhandlinger om våp stillstand og fred. Det er en verdig løsning."

General Fleischer gjorde også gjeldende at den lovlige norske stat vil opphøre å eksistere dersom regjeringen forlot landet.

Kapitulasjonsavtakens rekkevidde.

"Når en skulle kapitulere på dette t punkt m å t t e det skje uten beti ser fra norsk side." (Generalløytnan Otto Ruge som vitne i Eidsivating la mansrett 28/11 1947)

Som før nevnt blir kapitulasjonsavtalen av 10. juni 1940 ikke nevnt av Undersøkelles- (Heiberg-) kommisjonens av 1945, men i kommisjonens bi bind II side 306 omtaler kommisjonens regjeringens store problemer i første junidager 1940 ved å late som om alt var i orden,

"-mens de visste at det siste slag var tapt, og at landflyktighet b den sannsynligste utgang på en to måneders krig."

Kommisjonen fastslår også at i

"regjeringskretser hersket krisestemning."

Under "rettsoppgjøret" synes avtalen å ha vært ukjent for alle rettsinstanser helt til slutten av 1947, da det lyktes h.r. advokat, dr. j Jørgen Øvergaard å få tak i en avskrift av avtalen som da ble lagt fr Eidsivating lagmansrett ultimo november 1947 - altså etter at storp av "landssviksakene" var ferdigbehandlet av domstolene.

Helt siden avtalen omsider kom for dagen har det fra myndigheters og andres side, bl.a. "samtidshistorikeren" Magne Skodvin, vært gjort ytt energiske forsøk på å ~~avgrense~~ avtalens rekkevidde. Hvor langt man ha ved siden av at avtalen er blitt uriktig oversatt og uriktig satt opp taler statsstipendiat i historie, Sverre Hartmann, i "Søkelys på 1940 side 57 :

"Attpåtal har man endret tegnsettingen, og dette gjelder også det a giveli autentiske eksemplar i Utenriksdepartementets arkiv."

Da Johs. Andenæs tar Skodvin som inntekt for sitt syn, blir det nødve å se nærmere på Skodvins anførsler i boken "Mellom nøytrale og allie Side 37 i denne bok stiller Skodvin spørsmålene : "Var kapitulasjons av 10. juni 1940 lokal og berre militar ? Eller kapitulerte Norge son og var dermed ute av krigen ? I så fall hadde den norske Londonregjer

ikkje lenger rett til å føra krig eller oppfordra til motstand, med enn kven som helst elles som måtte ynskja å ~~fr~~ driva partisanaktivitet mot den tyske okkupasjonsmakt i Norge."

De spørsmål som Skodvin her stiller blir utførlig besvart av Sverre Hartmann i "Søkelys på 1940", side 60 :

"Den norske hovedavtale i Trondheim av 10. juni 1940 er en generell kapitulasjonsavtale inngått etter de strenge folkerettslige forpliktelser i Haager landkrigsreglement art. 35. Den forplikter Forsvarets overkommando til ikke å gripe til våpen for krigens varighet. Brudd på en slik avtale er "War crime." Dermed opphever avtalen de faktiske krigstilstand."

Samme side påpeker Hartmann at man kommer til nøyaktig samme konklusjon ved å ta for seg innledningen til avtalen mellom den tyske major Neumann og den norske forhandler R. Roscher Nielsen av 19. juni 1940. Avtalen innledes med : "Gjennomføringsbestemmelser i samsvar med § 3 i avtalen av 10. juni om den norske forsvarsmakts våpennedleggelse." (min understreking) I forbindelse med denne avtalen uttaler Hartmann side 59 i sin bok

"Daværende oberstløytnant Roscher Nielsen har m.a.o. knyttet sin underskrift til en formulering som ikke etterlater noen tvil om at avtalen tok sikte på, ikke en våpenstilstand for 6. divisjon, men en våpennedleggelse eller kapitulasjon for hele den norske forsvarsmakt."

Et eksempel på en kapitulasjon som er "lokal og berre militær" er en kapitulasjon som fant sted ved Snåsa den 3. mai 1940. Sjefen for 5. brigade, oberst Getz, kapitulerte her med de styrker som stod under hans kommando, uten engang på forhånd å forelegge kapitulasjonsspørsmålet for Hærens overkommando, - jfr. Den militære undersøkelseskommisjons rapport side 113. Kommisjonen retter ingen bebreidelse mot obersten for hans handlemåte. Jfr. også uttalelsen fra Erik Colban hans doktoravhandling "Stortinget og utenrikspolitikken", side 108

"Hvis en militær sjef finner ytterligere motstand hensiktsløs, kan han slutte en kapitulasjonsavtale med fienden."

Spørsmålet om kapitulasjoner blir utførlig behandlet av Strupp-Schlochauer i Wörterbuch des Völkerrechts, bind II, side 193-196. De påpekes her at det er en feilaktig oppfatning at bare kommanderende generaler er berettiget til å inngå kapitulasjonsavtaler.

Side 37 i "Mellom nøytrale og allierte" fortsetter Skodvin spørsmålstillingen : "Kan det så med utgangspunkt i sjølve kapitulasjonsforhandlingene hevdest at det her er tale om ein allmenn kapitulasjon, går det fram at den ~~hærens~~ var lokal og berre militær ?"

Til dette kan det svares at det nettopp med utgangspunkt i kapitulasjonsforhandlingene kan hevdes at det her er tale om en "allmenn" kapitulasjon. Dette fremgår klart og utvetydig av innledningen til det telegram som general Ruge om ettermiddagen den 8. juni 1940 sendte til den svenske sendemann i Stockholm :

"Konge og regjering har forlatt landet, og har gitt meg ordre om innstille fiendtlighetene."

Telegrammets innledning kan av Ruge bare være tiltenkt et formål : Å gjøre det klart for den tyske overkommando at det her var tale om en "allmenn" kapitulasjon. At den tyske overkommando oppfattet Ruge formulering slik fremgår av flere kildere, bl.a. av bind 4 av Trygve Sandviks verk Norges Krig side 317 og av oberst O. Munthe Kaas i "Ynglingen i Narvikavsnittet" side 214 :

"Mens de to bataljoner av Troms infanteriregiment traff sine forpliktelser for tilbaketrekningen, kom det 9. juni kl. 8.00 to parlaments

fra en av nevnte gruppes bataljoner til II/IR 16 & Ko med den underretning at Kong Haakon og Den norske regjering hadde kapitulert og befalt ~~all motstand~~ kamp mot de tyske tropper staks skulle opphøre.

Denne opplysning blir omtalt og kommentert av Sverre Hartmann i hans førnevnte bok, side 50 :

"Dette er det ~~grunn~~ til å registrere fordi det korresponderer med general Ruges telegrafiske henvendelse til Stockholmsdelegasjonen de 8. juni, der han meddelte at Konge og regjering hadde forlatt landet og hadde gitt befaling om å innstille fiendtlighetene. Det var slik tyskerne måtte oppfatte dette. Og det er selvfølgelig folkerettslig sett - av hensyn til hvilket forhold som ble etablert til okkupasjonsmakten - av interesse å måtte ~~konstatere~~ konstatere at det skjedde en ensidig norsk henvendelse på diplomatisk vei fra den norske forsvarssjef etter regjeringens ordre. Det er vanskelig å se at general Ruge har ment noe annet enn det han sa gjennom sin utvedygdige formulering

På samme side påpeker Hartmann at dersom det hadde vært tale om bare en lokal kapitulasjon så ville en helt annen fremgangsmåte kommet på tale, nemlig ved en direkte kontakt til den lokale tyske motstander.

Etter at den norske sendemann i Stockholm hadde mottatt Ruges, ~~teleg~~ oppsøkte han ~~den tyske chargé d'affaires, prins av Wied, og prinsessen~~ det svenske utenriksdepartement. Dette tok straks kontakt med den tyske charge d'affaires, prinsen av Wied, og prinsen fikk overbragt Ruges telegram med meddelelse om den norske regjeringens beslutning om å innstille fiendtlighetene.

Om den tyske overkommandos svar på Ruges telegrafiske henvendelse berer oberst Munthe Kaas i forannevnte bok, side 212 :

"Generaloberst von Falkenhorst svarte i et telegram som Ruge mottok den 9. juni kl. 15.00 at all motstand måtte opphøre samme dag kl. 15.00. I motsatt fall ville han tillate hele den tyske luftflåte å gå til grep på mål nord for Narvik. Underhandlere med ubegrenset fullmakt straks sendes - en til general Dietl i Narvik (Bjørnefjell) og en til den tyske overkommando i Trondheim."

Von Falkenhorsts svartelegram var altså i virkeligheten et tysk ultima. Også i dette telegram fra den tyske øverstkommanderende i Norge får Sk i klartspråk svar på sine spørsmål om kapitulasjonen var "lokal og ber militær" : Det er all norsk motstand som må opphøre, og forhandlerne må ha ubegrensede fullmakter, noe som selvfølgelig ville ha vært unødvendig dersom det hadde innskrenket seg til bare en rent lokal og militær kapitulasjon.

Bare 3/4 time etter at Ruge hadde mottatt telegrammet med de tyske betingelser, altså kl. 15.45, meddelte han telegrafisk at ordre var gitt at all norsk motstand skulle innstilles fra kl. 24.00 samme dag. Ruge hevdet at denne 9-timers frist var nødvendig av ordretekniske grunner. Videre bekreftet general Ruge at all beskadigelse av våpen, materiell m.v. opphører. Det ble også meddelt at storparten av de norske militære avdelinger utenom Finmark allerede var demobilisert.

I et telegram som Forsvarets Overkommando mottok kl. 16.50 erklærte de tyske overkommando seg innforstått med at fristen for fiendtlighetenes opphør ble satt til kl. 24.00.

Dermed var en alminnelig våpenstillstand etablert.

Om alminnelig våpenstillstand bestemmer Haagkonvensjonens landkrigsregulering kap. V, art. 37 at de "indstiller overalt de krigførende staters krigsoperationer."

Om den fullmakt som ble gitt general Ruge i forbindelse med forhandlingene med den tyske overkommando skriver Magne Skodvin side 37 i "Mellom nøytrale og allierte": "Då regjeringa skulle forlate Norge måtte Hærens overkommando sjøvsagt ha fullmakt til å forhandla med tyskarane. Denne fullmakta kom ikkje frå regjeringa som regjering, men frå Forsvarsdepartementet. Det skjedde ved eit brev frå Forsvarsdepartementet til Hærens overkommando .." - Her beviser Skodvin selv at kapitulasjonsavtalen ikke er "berre militær"! Hvis det hadde vært tilfelle hadde det selvsagt ikke vært nødvendig med noen fullmakt fra politiske organer.

Her må også påpekes at i følge brev fra Forsvarets overkommando av 28. mai 1940, j.nr. 1528/40 pkt. 1 ble også Sjøforsvarets overkommando direkte underlagt Forsvarets overkommando. Det var altså dette og ikke - som Skodvin feilaktig opplyser - Hærens overkommando som fikk fullmakt.

Hva Skodvin ikke nevner er at de avgjørende ordrer og instruksjoner om Norges kapitulasjon først ble gitt den norske forsvarssjef den 8. juni av det eneste regjeringsmedlem som da befant seg i Norge, nemlig utenriksminister Koht, etter at det var klart at det ikke ville innløpe noe positivt svar fra tysk hold på regjeringens forslag om demarkasjonslinje ved Sørfolda. - Dette fremgår både av Trygve Sandvik: Krigen i Norge, bind II, side 307 og av en artikkel av oberst O.H. Munthe Kaas i Lofotposten for 19. april 1971. Fra sistnevnte siteres:

"Men like før han (Koht) reiste, telefonerte han til Ruge på ~~Setermoen~~ Setermoen og gav ham ordre om å innstille fiendtlighetene og innlede våpenstillstand."

Skodvins anførsel (på samme side som foran nevnt) om at "Kommanderand. generel og oberstløytnant Roscher Nielsen i oppdrag.." er heller ikke korrekt. Det var i egenskap av forsvarssjef og ikke qua kommanderende general at general Ruge ga Roscher Nielsen forhandlingsoppdrag.

Etter at det kl. 24 den 9. juni var inngått avtale om alminnelig våpenstillstand, tok kapitulasjonsforhandlingene - i samsvar med den tyske overkommandos ultimative telegram - til.

To oberstløytnanter, etterretningssjefen ved Forsvarets overkommando, H. Wrede Holm og avdelingssjef i generalstabens R. Roscher Nielsen ble av forsvarssjefen sendt til henholdsvis Spionkop ved Narvik og til den tyske overkommando i Trondheim.

Om rekkevidden av disse avtaler ^{de}uttaler statsstipendiat Hartmann i "Søkelys på 1940" side 56:

"Den avtalen som Forsvarets overkommando inngikk med Den tyske overkommando i Trondheim den 10. juni 1940, medførte en opphevelse av den faktiske krigstilstand og forpliktet forsvarssjefen med den norske forsvarsmakt, som han underskrev på vegne av, til ikke ~~å~~ å gripe til våpen mot Tyskland eller dets allierte for krigens varighet. Det lar seg gjøre å føre bevis for dette på flere innbyrdes uavhengige grunnlag.

Om morgenen samme dag som Trondheimsavtalen ble inngått, den 10. underskrev den norske forsvarssjef ved sin befullmektige oberstløytnant Wrede Holm Bjørnefjellsavtalen, som stadfester at de del av den norske forsvarsmakt som inntil kl. 24 den 9. juni hadde vært i kamp med den tyske forsvarsmakt, hadde innstillet fiendtlighetene og foreskrev tilsvarende kapitulasjon. All utstyr fra hær, marine og flyvåpen, hvor det enn måtte bedinne seg i Norge skall overleveres. I og med Bjørnefjellsavtalen på Spionkop ved Narvik var samtlige norske gjenværende ~~stridskrefter~~ styrker brakt til kapitulasjon i

(Forts. sitat av Hartmann)

i folkerettslig bindende form brakt til kapitulasjon, foruten at avtalen forpliktet Forsvarets Overkommando til å overholde alle tidligere kapitulasjoner (fra 9. april til 9. juni 1940.)

Når derfor hovedforhandlingene mellom de to overkommandoer ble innledet to timer senere, forelå det ikke bare en rettslig bindende våpenstillstandsavtale mellom overkommandoene, ~~men også en~~ ~~kapitulasjonsavtale som omfattet alle de norske styrker~~ trådt i kraft klokken 24 natten mellom 9. og 10. juni, men også en kapitulasjonsavtale som omfattet alle de norske styrker, alle de deler av den norske forsvarsmakt, som inntil dette tidspunkt klokken 24 hadde stått i kamp med den tyske forsvarsmakt. Den norske forsvarssjefens befullmektiget oberstløytnant Roscher Nielsen, hadde verken noen 6. divisjon eller andre enheter, det være seg fra hær, marine eller det mikroskopisk lille flyvåpen som var inkorporert i våre daværende to forsvarsgrener, å nedlegge våpnene for. (se bilaget til)

Enn mindre hadde Roscher Nielsen noen avdelinger eller noen 6. divisjon å inngå våpenstillstandsavtale for, slik han hevdet i sine vitneprov for retten både i 1947 og 1969. Våpenstillstanden var allerede inngått mellom overkommandoene, på norsk side av forsvarssjefen, general Ruge personlig på telegrafisk vei om ettermiddagen 9. juni med ikrafttreden fra midnatt, lenge før oberstløytnant Roscher Nielsen forlot det norske hovedkvarteret for å bli hentet til Treheim av et tysk sjøfly. En del av de vidtrekkende misforståelser og kapitulasjonens innhold og rekkevidde har sin opprinnelse i denne Roscher Nielsens beklagelige feilerindring..."

I en artikkel i Morgenbladet for 1. september 1970 beklager Sverre Hartmann at han

" i denne omgang ikke ^{har} anledning til å gi en fyldigere dokumentasjon av Roscher Nielsens sviktende hukommelse og feilaktige oppfatninger også av de rent folkerettslige begrepskategorier det dengang var tale om."

Med "folkerettslige begrepskategorier" mener Hartmann her våpenstillstand og kapitulasjon. Under bevisopptak i den saken mot professor Ragnar Skancke ved Eidsivating lagmannstett idagene 25. - 28. november 1947 ble såvel Roscher Nielsen som general Ruge samt statsrådene Ljungberg, Koht ført som vitner. Mens tidligere utenriksminister Koht bestemt hevdet - ifølge Morgenbladets saksreferat 28/11 1947 - at "uttrykket våpenstillstand var overhodet ikke nevnt" fastholdt Roscher Nielsen gang på gang at den avtale han sluttet var kun en våpenstillstand for 6. divisjon. I følge Morgenbladet sa Roscher Nielsen som vitne:

"Vitnet presiserte at hans fullmakt og grunnlaget for forhandlingen bare gjaldt 6. divisjon. Han gikk ut fra at det på det tidspunkt fantes andre stridskrefter i Norge, som ikke var underlagt 6. divisjon og det var også tyskernes mening."

Men da forsvareren, dr. Øvergaard, foreholder Roscher Nielsen at overkomsten inneholder en rekke punkter som går ut over det som er nødvendig ved en kapitulasjon på grunn av en akutt militær situasjon, må Roscher Nielsen medgi at

"det var jo ikke til å unngå. Våpenstillstanden var jo et tysk diktat."

Av Dagbladets referat 27/11 1947 fremgår at Roscher Nielsen også avga uriktig forklaring for retten når det gjaldt den forhandlingsfullmakt han fikk av Ruge. Roscher Nielsen benektet nemlig å ha fått noen skriftlig fullmakt som forhandler, men av den militære undersøkelseskommissjens rapport heter det (side 163 øverst):

"Begge (forhandlere) hadde skriftlig fullmakt og hadde også fått muntlige instruksjoner".

Da hverken Andenæs eller Skodvin refererer til Roscher Nielsens versjon om våpenstillstand, må en gå ut fra at heller ikke de har festet lit til hans vitneprov.

I foran nevnte artikkel i Morgenbladet kommer Sverre Hartmann inn på Roscher Nielsen som vitne i en annen sammenheng. Herr Hartmann skriver bla.a. :

"- jeg betenker meg ikke på å karakterisere hans vitneprov ikke bare som verdiløst, men som grovt misvisende, uten at jeg vil felle noen dom over årsakene til dette."

Roscher Nielsen har også benektet at han dagen etter at han underskrev avtalen i Trondheim om Norges kapitulasjon forhandlet videre i Narvik der inngikk den såkalte "Narvik-avtale". Men i forannavnte Morgenblad-artikkel dokumenterer Sverre Hartmann meget utførlig at en slik avtale faktisk ble inngått. Forholdet var nemlig at Hitler ikke godtok det punkt i Trondheimavtalen (pkt. 7) om at 2 bataljoner og 1 batteri i Øst-Finnmark ikke skulle demobiliseres medmindre de norske bataljoner ble stående under tysk kommando ~~xxxxxx~~. (dem deutschen Kommando unterstehen) - jfr. W. Hubatsch : Weserübung, Anhang 07, side 550. I et brev til Administrasjonsrådet av 23. juni 1940 fra general Ruge bekrefter denne at han har gått ut på ~~xx~~ at den tyske overkommandos representant "skulle kunne gi ordre ~~xx~~ videre, i sitt navn, til avdelingene i Øst-Finnmark." Under reichskommis Terboven's besøk på Kirkenes den 16. juni 1940 ble det rikstyske flagg heist og det var den tyske SS-Obersturmbannführer Deutsch som 7. juli 1940 ga ordre om demobilisering av de norske bataljoner ~~xxxx~~ i Øst-Finnmark.

At Roscher Nielsens påstand om at Trondheimavtalen av 10. juni bare gjaldt 6. divisjon blir i en artikkel i Farmand den 17/1 1970 imøtegått av den annen av general Ruges forhandlere, daværende oberstløytnant H. Wrede Holm som opplyser at det i kapitulasjonstiden i Ofoten-området foruten 6. divisjon også befant seg bataljoner fra Trøndelag som organisasjonsmessig ikke tilhørte 6. divisjon. Dessuten befant det seg i samme område - ifølge T. Sandvik : Krigen i Norge bind II side 333 også en sørnorsk bataljon i Nord-Norge. "Avdelingen var kommet nordover for å komme i kamp" omtaler Sandvik på samme side.

Som det senere vil bli påvist tilskyndet regjeringen Nygaardsvold, etter den var kommet til London, svenske myndigheter til å sende den i Sverige internerte 1. divisjon hjem. Av Den militære undersøkelseskommisjons rapport fremgår det at tyskerne forholdt seg i samsvar med kapitulasjonsavtalen og for denne divisjon. Kommisjonen uttaler i sin rapport side 172 :

"Da nordmennene vendte hjem, ble de ved grensen møtt av tysk militær og politi, og tyskerne gjennomførte deretter for det hjemvendende bataljonen de samme regler som var lagt til grunn for dem som hadde kapitulert eller var tatt til fange på norsk område".

Divisjonens offiserer ble med dette æresforpliktet til passivitet.

Side 101 i "Det vanskelige oppgjøret" skriver Andenæs : "Han instruerte også sine forhandlere om å gjøre det klart for tyskerne at krigen fortsatt til tross for kapitulasjonen, og at norske sjø- og flystridskrefter allerede hadde forlatt Norge sammen med de allierte styrker."

Hvor "klart" forhandlerne ~~xxxx~~ kunne gjøre det for den tyske forhandlingsmotpart må en undres over, når Undersøkelseskommisjonen slår fast (side 56 i avsnittet Forsvaret):

~~"Det bør erindres...~~ og at generalstabens offiserer var i villrede om regjeringens planer." Regjeringen selv var også i uvisshet

*Det bør her erindres ... at generalstabens offiserer var i villrede, (min understr.) om regjeringens planer. Regjeringen var også selv i uvisshet (min understr.) om det kunne settes opp avdelinger av Hæren i utlandet, og den reiste selv i hemmelighet og i all hast."

Uvissheten blir ytterligere understreket av kommisjonen i dens bilag, bånd II, side 308 :

"For Hærens vedkommende utgikk det ingen ordre om at noen avdelinger med offiserer skulle føres over til England. De enkelte offiserer ble stilt fritt. Grunnen til dette har sikkert vært den usikkerheten en følte både på regjeringshold og på høyere militært hold om verdien av den militære innsats Norge kunne yte utenfor landets grenser." (Min understr.)

Hva de norske forhandlere måtte ha fremholdt under de forøvrig nok så kortvarige forhandlinger er selvsagt uten betydning. Det er kun det som er kommet til uttrykk i kapitulasjonsdokumentene som er avgjørende.

Det er verd å merke seg at Trondheimsavtalen ikke bare innskrenker seg til det rent passive å nedlegge våpnene. Avtalens pkt. 5 er også en norsk bistandsavtale, idet det der bestemmes :

"Den norske overkommando sørger for at flyplassene Bardufoss og Skånland snarest settes i brukbar stand," og

"sørge for at det heller ikke gjennom sivile myndigheter eller privatpersoner finner sted noen radio,-telefon eller telegraf-forbindelse med de stater som det tyske rike er i krig med."

At kapitulasjonen den 10. juni 1940 var en betingelsesløs kapitulasjon og at avtalen i Trondheim gjaldt hele den aktuelle norske stridsmakt både muntlig og skriftlig bekreftet av general Ruge :

Som vitne i Skanckesaken den 27/11 1947 fikk Ruge av dr. Øvergaard spørsmål : "Hvem var det som forpliktet seg til å innstille kampen, ikke gripe til våpen så lenge krigen varte ?" Til dette svarte Ruge følge Morgenbladets referat 28/11-47 :

"Det måtte vel være meg, det. Jeg forpliktet meg i egenskap av forsvarssjef." (Min understr.)

Det samme kommer til uttrykk i Ruges "Krigens Dagbok, bind I, side

"Den 9. juni kapitulerte jeg med de gjenværende norske stridsmakter (Altså ikke bare landtroppene)

Bare ved en slik handlemåte kunne Ruge etterkomme Koggens og regjeringens befaling om å innstille fiendtlighetene, og bare ved å kapitulere alle samtlig stridskrefter kunne Ruge handle i samsvar med den tyske kommandos krav om at all motstand måtte innstilles.

Det tyske ord gesamt.

Side 100 i "Det vanskelige oppgjøret" skriver Andenæs :

"Det kan diskuteres om det tyske uttrykk "die gesamten norwe. Streitkräfte" best oversettes med "de samlede norske stridskrefter" eller med "samtlig norske stridskrefter".

Noen diskusjon om hva det tyske adjektiv gesamt betyr skulle være vendig. At ~~uttrykket gir uttrykk~~ ordet gesamt gir uttrykk for det som lar seg lett påvise.

Jeg viser bl.a. til :

1. Tysk-norsk ordbok av professor dr. J. Sverdrup, spalte 804 :

Gesamt , da Gesamte ; det hele, samlede, totale

se også spalte 805 hos samme forfatter :

gesamtmacht -totalstyrke, og
gesamtstärke - militær uttrykk - totalstyrke.

Tilsvarende oversettelser finnes hos Myhre og Ipsen : Tysk-norsk Ordbog
bind I, side 348.

Jeg viser også til Gerhard Wahrig : Deutsches Wörterbuch (Wien 1972) :
gesamtmacht = alle Streitkräfte. (Spalte 1475)

Jfr. også "Der Sprach Brockhaus (Wiesbaden 1972, side 243 :
gesamt = ganz, vollständig, alle zusammen.

Til slutt nevner jeg at også Magne Skodvin i "Striden om okkupasjonsstet i Norge", side 12 oversetter gesamt med "heile" : -" går han ut frå at heile landet (Gesamtes Staatsgebiet) vert hersett."

Offiserenes æresord.

"Man forlanger også det moralske som består i den mannlige fasthet fullt ut står ved et gitt æresord i situasjoner der dette ikke er hagelig for følelsene."
(Professor dr. R. Kleen i "Kriget Lagar" side 561.)

"Et klart uttrykk for ~~at~~ krigstilstanden ble gitt da tyskerne høsten arresterte offiserene", skriver Andenæs side 102 i sin bok.

Til dette er å si at dersom offiserenes arrestasjon i 1943 er et klart uttrykk for krigstilstanden, så måtte løslatelsen av offiserene og samtlige menige våren 1940 være et minst like klart uttrykk for at krigstilstanden var opphørt.

Om arrestasjonen av offiserene høsten 1943 heter det i Den militære undersøkelseskommissjons rapport side 172 :

"Kort referert var det som hendte at offiserene ble samlet på Hvaler og stillet overfor valget mellom å bekrefte skriftlig sitt æresord å gå i krigsfangenskap i Tyskland".

Som det fremgår av dette ^{MC} stillet offiserene fritt, slik at de som skrev under den forlangte æresorderklæring unngikk krigsfangenskap. Jeg tror neppe krigshistorikeren kjenner eksempler på at offiserer under en faktisk krig er blitt stilt overfor en slik valgmulighet. Arrestasjonen av offiserer som ikke ville bekrefte sitt æresord skriftlig hadde ikke sin bakgrunn i noen faktisk krigstilstand. Årsaken var at flere offiserer hadde båret det æresord de ga i 1940 og sluttet seg til Tysklands fiender som frivillige agenter.

Det må også understrekes at det var Forsvarets Overkommandos forutsetning at det gitte æresord skulle holdes. Dette bevises av følgende :

Da det ved lokale kapitulasjoner i Sør-Norge i april-mai 1940 forekom at offiserer ble avkredd æresord på at de ikke ville delta i forsvar mot Tyskland, sendte Forsvarets Overkommando den 5. juni 1940 et sålignende telegram til legasjonen i Stockholm :

"Send foreløpig ikke nordover befal og menige vernepliktige, som har påtatt seg å lovet ikke å delta i krigshandlinger mot Tyskland."

Nevnte telegram er inntatt i rapporten fra Den militære undersøkelseskommissjon, side 172 øverst.

Kommisjonen gjengir også et ~~breve~~ rundskriv fra datert 27. juni 1940 fra general ^{Bye} i egenskap av forsvarssjef. Rundskrivet blir delvis gjengitt i kommisjonens rapport side 170 og slutter slik :

"Ut fra disse synspunkter anbefaler jeg at samtlige garnisonerende offiserer underskriver erklæringen."

Jeg henviser også til et brev av 16. august 1940 fra 6. divisjon til Administrasjonrådets formann, der det militære distriktsforvaltningskontor for Nord-Norge henstiller til rådet at det blir tatt opp forhandlinger med okkupasjonsmakten om

"gjenopptakelse av normal fredsvirksomhet for 6. divisjons vedkommende".

I et medfølgende P.M. uttales det :

" I virkeligheten har tyskerne full sikkerhet mot misbruk av divisjonens organisasjon ved at alle dens aktive funksjonærer har avgitt æresord."

Videre henvises til Rettstidende side 300 for 1948 med referat av saken mot oberstløytnant Nitter-Hauge..Det fremgår av referatet at Nitter-Hauge avslo å bli frigitt mot æresord

"inntil forsvarssjefen oppfordret offiserene til å gjøre det."

Av ovenstående synes å fremgå at de offiserer som høsten 1943 avslo å underskrive æresorderklæringen handlet i strid med general Ruges instruksjer.

I forbindelse med æresordet må det påpekes at Haggkonvensjonens landkrigsreglement har klare bestemmelser om æresord. Således bestemmer artikkel 12 :

" Enhver krigsfange, som er frigitt på æresord og atter gripes under vaaben enten mot den regjering, overfor hvilken han har forpliktet seg paa ære, eller mot dens forbundsfæller, taper retten til at behandles som krigsfange og kan stilles for domstolene."

Artikkel 10 bestemmer :

"Krigsfanger kan frigives paa æresord, hvis deres lands love tillater dem det ; i saadanne tilfælde er de ved sin personlige ære forpligtet til at opfylde, saavel likeoverfor sin egen regjering som overfor den regjering, som har tatt dem tilfange, de de forpligtelser som de maatte ha indgaat.

I slike tilfælde er deres egen regjering forpligtet til hverken at fordre eller motta av dem nogen tjeneste, som strider mot det givne ord."

Det var således ikke anledning for regjeringen Nygaardsvold - selv om den hadde ønsket å fortsette krigen fra England - å ta noen av de offiserer som hadde avgitt æresord i 1940 - i sin tjeneste.

Nordmenn under Churchills fane.

"General Fleischer kom til London uten noen stab, uten adjutant, uten å få stillet til disposisjon en eneste offiser med krigserfaring."
(C.J. Hambro i Tønsberg Blad 8/12 194'

Når en sammenholder ovennevnte uttalelse av Hambro med anførselen hos Andenæs (side 99) : "Derfor ble general Fleischer og hans stab med over til Storbritania.." får man et megetsigende prov på sannhetsgehalten i "Det vanskelige oppgjøret".

Om general Fleischer må det opplyses at han fulgte med til England som kongens og regjeringens rådgiver, og ikke i egenskap av forsvarssjef.

I "Søkelys på 1940" skriver Sverre Hartmann på sidene 46-47 :

"Dersom regjeringen hadde hatt militære planer da den reiste 7. juni er det egnet til å forbause at den ikke utnevnte en ny forsvarssjef ..."

"Nå ble general Ruge igjen som forsvarssjef, med en tilsvarende stillingsfullmakt og legitimasjon til å forplikte Norge i denne egenskap."

I "Hvitboka om 1940" (Oslo 1975) heter det side 82 :

"I regjeringens avskjedserklæring ~~heter~~ til det norske folk av 8. juni står det ikke ett eneste ord om å fortsette kampen mot Nazi-Tyskland fra norsk side. Ingen militære styrker fikk da heller ikke ordre om å følge med. Forsvarssjefen, general Ruge, ble igjennom for å overgi seg og ny forsvarssjef ble ikke utpekt i hans stød."

I "Fra skanse til skanse" side 162 forteller Halvdan Koht at britene kom med krav om at

"-den norske regjeringa skulle ta på seg skulda for at dei allierte no drog seg bort frå Noreg", og

"Den britiske regjeringa hadde og teke dette så fast med i rekning så i den fyste pressemeldinga ho~~ve~~ sende ut om tilbakedraginga vart det jamvel sagt at det vart gjort etter bøn frå den norske regjeringa."

Og med en gang regjeringen Nygaardsvold satte sine ben på engelsk jord ble de fullstendig dominert av britene. Noe bittert forteller Koht om dette i "For fred og fridom" side 239 :

"Enda før regjeringa tok i veg frå Tromsø, hadde vi tala litegrann om kvar ho helst skulle slå seg ned når vi no skulle freista "regjering utanlands. Vi tala om både Canada og Skottland. Men da dei som var med Devonshire kom til lands i Glasgow var det ingen som spurde kvar ~~dei~~ ville vera. Dei vart utan noko snakk sendt (min understr. til London".

Unni Diesen forteller i "Kvinne i krig" side 101 at nordmennene endog ble utsatt for ransaking :

"Så kommer vi hjem, finner koffertene gjennomrotet. Ikke engang en kvittering hadde de engelske "gentlemen" etterlatt seg."

På Koht kom dette neppe som noen overraskelse. Han omtaler side 88 i "For fred og fridom" at britene allerede i desember 1939 brøt den internasjonale konvensjon om postførsel i krig, og

"Eg hadde dagen i førevegen hatt prov for at dei jamvel braut brut til den norske utenriksministeren."

Fra flere hold foreligger det sikre bevis for at regjeringen Nygaardsvold slett ikke hadde noen planer om å fortsette krigen da den kom til England. Således omtaler Gudrun Ræder i boken "De uunværilig flinke" side 65 :

"Koht ba meg med en gang sørge for visum til Canada. Han var opptatt av den norske administrasjons eventuelle overflytting dit."

Sven Nielsen - selv medlem av Nygaardsvoldregjeringen - beretter i en artikkel i Stavanger Aftenblad for 22/7 1945 :

"Ingen visste hva det kunne bli høve til å gjøre i England. Den norske regjering hadde skip liggende klar til å føre den til Canada"

Det foreligger også opplysninger om at sendemann Aubert ble sendt av regjeringen til Canada for å undersøke mulig overflytting dit.

Etter min oppfatning gir Karl Evang -som selv var med regjeringen i London - en treffende karakteristik av dens ~~virknings~~ status etter ankomsten til England. Herr Evang skriver i en artikkel i SAMTIDEN side 282 for 1956 bl.a. :

"En regjering og en kong~~e~~i eksil vil i alminnelighet vesentlig være et symbol og et politisk forankringspunkt for sterkere eller svakere bevegelser i det land de er fordrevet fra. Oftest vil de ha ingen eller meget beskjedne administrative oppgaver. Da Kongen, Kronprinsen, regjeringen, noen ganske få embetsmenn og offiserer var blitt evakuert fra Tromsø på Devonshire den 7. juni 1940 og anbragt i London, er det vel mulig at både regjeringen - og særlig våre engelske verter - gikk ut fra at dette ville være Kongens og regjeringens viktigste funksjon."

Jfr. her ~~xxx~~ hva professor Andenæs skriver i Statsforfatningen i Norge side 16 :

"Fordrevne fyrstehus kan kanskje i generasjoner fortsette å føre sin tittel og omgi seg med sitt hoff. Men det blir en skygg-tilværelse de fører, utenfor det levende statsliv."

Om stillingen til "London radio" forteller Hans Fr. Dahl i "Dette er London" side 109 -110 :

"Både hos eksiladministrasjonen i London og blant lytterne i No ble "London radio" betraktet som liggende under formelt norsk ansvar.

Men dette var ikke tilfellet, og slett ikke i 1940. London Radio var et BBC-tiltak underkastet det britiske Ministry of Informat

og videre på samme side skriver Dahl :

"Men det formelle ansvaret, og dermed alle avgjørelser om drift og kapasitet, lå klart utenfor norske organers autoritet. Nytt på norsk var en del av det britiske propagandafelttoget i annen verdenskrig, nøye knyttet til Storbritanias interesser som militærmakt."

Regjeringen Nygaardsvold så det - naturlig nok - som en av sine viktigste oppgaver å skaffe forsyninger hjem til Norge. På dette området gjorde regjeringen utvilsomt hva som stod i dens makt. Det var bare så sørgelig at den ingen ting maktet. Om dette forteller Koht side 263 i "Fra fred og fridom, s

"Det var greitt at det var Handels-og Forsyningssepartementa som måtte ta seg av den materielle sida av dette spørsmålet. Men ingen ting kunne bli gjort utan britisk samtykke."

Koht omtaler så at han forela spørsmålet om å få sendt forsyninger hjem både med Churchill og med minister Dalton. Koht hadde håpet å finne forståelse hos sistnevnte, da han var arbeiderparti-representant. Koht beretter videre på samme side :

"Det hjalp ikke at eg sa at den svenske Raude-Krossen var viljug til å ta på seg arbeidet med å esle ^{ut} og ville gå god for at ingen ting skulle kome i hendene på tyskaner. Dalton held seg stiv. Vi ga oss no ikkje med det. Eg sette opp eit skriftl. utgreiing med plan for skipnanden, og gikk med den til lord Halifax den 21. august. Men vi fekk ingen ting igjennom."

Også Trygve Lie beklager seg over den britiske dominans :

"Vi fikk aldri noe svar fra Foreign Office på forespørselen om en dansk observatør ved utenriksministerkonferansene. Vi undersøkte også hva den britiske regjering mente om en represe-

"fra det danske frihetsråd hos den norske Konge og regjering.
Men heller ikke dette ville britene gå med på."

(øvennevnte er hentet fra Trygve Lies bok "Hjemover" side 109)

Ved årsskiftet 1941/42 ble det av direktør Sverdrup m.fl. satt frem forslag om en ekspedisjon til Svalbard. Forslaget ble forelagt HOK i London. I et PM av 7/1 1942 fra general Fleischer blir det omtalt at de norske luft- og sjøstridskrefter er i britisk tjeneste, og general skriver bl.a. :

"Det vil således ikke la seg gjøre å danne et utelukkende norsk ekspedisjonskorps."

I et annet P.M. , datert London 12/1 1942 uttaler general Fleischer

"HOK vil atter påpeke at en ekspedisjon til Svalbard ikke kan skje uten britiske- medvitende og medvirkning."

Det kan her innskytes at da britene samme år sendte en ekspedisjon til Svalbard ble ingen norske eksilmyndigheter underrettet på forhånd.

Den mest omfattende og gjennomarbeidede utredning om regjeringen Nygaardsvolds statsrettslige stilling er utvilsomt gitt av h.r. advokat Annæus Schjødt sen. i "Riksrådsforhandlingene i 1940". Herr Schjødt - som oppholdt seg London en stor del av okkupasjonstiden og derfor hadde inngående kjennskap til eksilregjeringens status - skriver i nevnte utredning side 60 :

"Kongen og regjeringen var på sin side bundet av hva britiske interesser ville tillate dem. Selv om de hadde vært av den oppfatning at det var i norsk interesse å slutte fred eller våpenstillstand med tyskerne, trekke vår flåte ut av britisk krigsinnsats, å unngå raids på Norge eller sabotasje der, å sende mat til Norge for å lindre nøden osv. må det vel erkjennes at det ikke stod dem fritt å gjøre dette. Kommissjonenes påstand om Kongens og Regjeringens frihet svarer ikke til de faktiske forhold..."

Jeg må her bemerke at på det tidspunkt advokat Schjødt ~~utredning~~^{ga} utredning som det her siteres fra, hadde heller ikke han kjennskap til kapitulasjonsavtalen av 10/6 1940.

Side 64 i ovennevnte fremstilling uttaler herr Schjødt :

"Det er heller ikke treffende når kommisjonen hevder at Regjering var " i full forfatningsmessig funksjon" sommeren 1940. Kongens og regjeringens funksjoner omfatter etter grunnloven en rekke fremtredende ting som det dengang var helt utelukket for dem å utføre. Man var dessuten kommet helt utenfor grunnlovens forutsetninger, som ikke omfatter at landet er okkupert. Det kan til nød sies at Kongen var i felt, skjønt Grunnloven ved sin bestemmelse herom ikke har hatt for øye at Kongen har måttet forlate landet fordi det var okkupert av fienden. Grunnloven ser på Kongens fravær fra riket som et onde som helst skal unngås (§11) og ikke som noe som gir ham utvidet myndighet. Det riktige syn på situasjonen fra sommeren 1940 må være at vår konstitusjon var satt ut av funksjon på grunn av okkupasjonen - den kunne simpelthen ikke virke etter sine bestemmelser og forutsetninger."

Side 66 fortsetter herr Schjødt :

"Jeg minner på dette punkt om hva jeg tidligere har påpekt, nemlig at Kongen og regjeringen dengang i utstrakt grad faktisk ~~var~~ var satt ut av spillet."

Widere på samme side heter det :

"Berg, Harbek og M

Videre på samme side skriver advokat Schjødt :

"Berg, Harbek og Magnus Nilsens forslag av 15. juni, som kommisjonen ikke finner forfatningsmessig utilstedelig, uttalte at Kongen og hans råd var avskåret fra å ~~regjere~~ utøve sine funksjoner - uten å gjøre noen reservasjon for funksjonene utenlands. -- Jeg minner også om at selv med hensyn til myndighetsutøvelse utenfor landet var Kongen og Regjeringen helt avhengig av hva britiske interesser ville tillate. En vurdering som er basert på at Kongen og Regjeringen var "i full forfatningsmessig funksjon" har, som allerede påvist, lite å gjøre med de dengang foreliggende realiteter."

At det i 1940 var vanskelig for befolkningen i Norge å forestille seg at regjeringen Nygaardsvold kunne få noen reell makt kommer h.r. advokat Schjødt inn på side 20 :

"Viktigere er det, at det dengang både ute og hjemme var vanskelig å tenke seg at Regjeringen kunne ha - eller noenlunde snart ~~ville få~~ ville få - en stilling i utland som innebar en virkelig regjeringsmyndighet og ga mulighet for en faktisk innsats av syndelig betydning for Norges selvstendighet - utover den innsats som uteflåten alt gjorde og som England nok under alle omstendigheter ville sørge for at den fortsatte å gjøre."

På samme side opplyser herr Schjødt at det ~~var~~ først var senhøstes at eksilregjeringen ~~oppga~~ skrinla planene om å fly til Canada.

At advokats Schjødts anførsel om at "Kongen og Regjeringen var på samme side bundet av hva britiske interesser ville tillate dem" også i høy grad gjaldt spørsmål av militær karakter skal jeg påvise i et senere avsnitt.

Nordmenn under Churchills fane.

"En "hær" på 200 mann var knapt å ta alvorlig"
(C.J. Hambro om "Den norske brigade" i "Drømmere og dåsmenn" side 169.)

I sitt forsøk på å sannsynliggjøre at krigen mot Tyskland ble fortvunnet av Norge også etter at Kongen og regjeringen hadde befalt den norske forsvarssjef å innstille fiendtlighetene, skriver Andenæs i sin bok side 101 :

"Gjenværende marinefartøyer og fly med besetninger skulle gå over til England."

Også denne opplysning fra Andenæs er uriktig.

Norge hadde i 1940 ikke noe eget flyvåpen. Dette var nemlig inkorporert i hær og marine, men ifølge Den militære Undersøkelseskommisjons rapport side 160 fungerte daværende kaptein Ole Reistad som sjef for flyvåpenet.

Om de fly som var "gjenværende" uttaler orlogskaptein E.A. Steen i "Norges Sjøkrig", bind IV, side 21 :

"De fly som stod til disposisjon for Sjøforsvarssjefen, var ikke alene få, men også av foreldede typer. Ikke noen av flyene tilfredsstilte kravene til fart og kampkraft for å ta opp kampen med tidsmessige fly."

at finnene ville gå med på opprettelse av noen norsk flyskole i Finland, og flyskoleplanene ble da også, naturlig nok, droppet.

Side 291 i "Norges Sjøkrig", bind IV, blir det opplyst :

"Foruten F 62 og F 312 ble to M.F. -11 fly F 334 og F344 igjen på Marinens flystasjon, Tromsø."

Av ovenstående fremgår at 75 % av de "gjenværende" fly enten ble sendt til Finland eller ble tilbake i Norge.

At flyverne ikke ble beordret til England fremgår av flere kilder. Sledes opplyser pressesejfen ved den norske generalstab i 1940, Birge Gotaas, i sin bok "Fra 9. ~~juni~~ april til 7. juni" side 214 :

"Det ble såvidt jeg forstod, ikke egentlig gitt ordre til noen av dem som ble med til England, fra regnet general Fleischer."

I forannevnte bok om flyvåpenet skriver Fredrik Meyer side 153 :

"Han (kaptein Reistad) forklarte at han av general Ruge hadde fått beskjed om at det var et ønske at flyverne ble med ut av landet men at det var på helt frivillig basis". (Min understr.)

Også fhv. utenriksminister Koht opplyste i Skandekesaken at de nordmenn som under 2. verdenskrig deltok som flyvere i England var frivillige og at

"De norske flyvere tjenestegjorde i engelske avdelinger, det var mest praktisk slik."

Bemerkelsesverdig er også opplysningen i Norges Handels- og Sjøfartstidende for 30/9 1948 om at Air Ministry i 1940 forbød å la norske flyvere foreta treningsflyvning, under henvisning til at det politiske forhold mellom England og Norge var uklart etter Norges kapitulasjon

Avisens opplysning blir bekreftet av Trygve Lie : "Med England i ilandlinjen" side 56 :

"Det hadde ikke vært mulig å få øveleseplass i England. Vi fikk ikke engang anledning til å montere fem Curtis jagerfly som var kjøpt i U.S.A. og som nettopp var kommet. De måtte returneres i pakket til Canada."

Jfr. her hva professor J. Worm-Muller sa (ifølge Aftenposten for 10/1946) under et foredrag i Trondheim :

"Regjeringen visste ikke hva de skulle gjøre med de nordmenn som kom over til England. I 1941-42 kom de for å slåss. Det fikk de ikke. I 1943-44 kom de for å få stillinger."

Det bør tilføyes at professoren selv oppholdt seg i England og hadde kjennskap til forholdene der. Han var bl.a. redaktør av The Norseman i årene 1943-45.

Det forhold at kaptein Reistad, som av Den militære undersøkelseskommisjon blir benevnt "sjef for flyvåpenet", sammen med en rekke flyoffiserer ble sendt til Finland og ikke til England, taler sitt tydelige språk om at det som Andenæs kaller flyvåpenet ikke var tiltenkt ~~gitt~~ noen krigføringssoppgave fra Storbritannia.

Endog professor Andenæs må vel innrømme at et "flyvåpen" bestående av 2-3 foreldede, ikke tjenestedyktige fly var i minste laget å drive på med.

Om den norske marine før 9. april.1940 sa admiral Danielsen under et møte i Tønsberg Sjømannsforening den 6/11 1947 bl.a. :

"Vår marine var før siste krig betraktet som en nøytralitetsmarine, den var ingen krigsmarine."

Kilde : Tønsberg Blad for 7/11 1947)

Admiralens forannevnte uttalelse faller helt i tråd med orlogskaptein E.A. Steens opplysninger i "Norges Sjøkrig" bind IV, side

"De (oppsynsskipene) var av liten kampverdi og ikke krigsskip i vanlig forstand og kunne vesentlig bli brukt til å løse eskorterings- patruljerings- og bevoktningsoppdrag. Bevoktningsbåtene og skøytene var leide eller rekvirerte, mindre dampskip og skøyter uten kampverdi."

I sin bok "Med norske ubåter i kamp" forteller Sigurd Valvatne side 20 :

"Av undervannsbåtene hadde vi 9 stykker da krigen kom. Det var seks gamle "B"-båter og tre enda eldre "A" båter. De siste var bygget i 1913 og hadde ligget i opplag siden begynnelsen av 20-årene. Om undervannsbåtenes ~~innsett~~ operasjoner under tyske invasjon i Norge er bare å si at ingenting hendte som omtale verd."

Kommandørkaptein Valvatnes opplysninger lar seg lett forstå når han skriver at de aller fleste ubåter ble erobret av tyskerne de første dager etter invasjonen.

Riktigheten av forannevnte uttalelser bekreftes av A. Holmsen i "Norges historie" bind II, side 584 :

"Vår marine var sprengt, de fleste krigsfartøyer hadde overgitt seg da krigshavnene ble tatt."

Nå består selvsagt et lands marine ikke bare av fartøyer, men også av mannskaper - offiserer og menige. Hva skjedde så med marine mannskaper ved kapitulasjonene i 1940 ? Er det riktig som det er blitt hevdet at de dro til England ? Orlogskaptein E.A. Steen besvarer spørsmålene i "Norges Sjøkrig" bind IV, side 292 :

"8. juni ble det sjømilitære forbindelseskantor i Harstad og Lødingen gruppesentral oppløst, og dagen etter (9/6) sluttet den sjømilitære avsnittskommando i Kabelvåg sitt virke. Og 10. juni ble alle kystvaktstasjoner og luftvarslingsposter under 3. sjøforsvarsdistrikt nedlagt. Fra samme dag begynte Sjøforsvarsdistriktets arbeid med å sende hjem sjømilitært personell og å avvikle alle de gjøremål som krigssituasjoner hadde skapt innen Distriktet."

Lenger mede på samme side opplyser orlogskaptein Steen :

"I løpet av juli måned reiste de fleste av de norske sjøoffiserer som hadde tjenestegjort i Nord-Norge under krigen i 1940 tilbake til sine hjemsteder." (Min understr.)

Som før omtalt ble noen fartøyer beordret til England for at det, ifølge general Ruges forklaring, "skulle kunne sies at Kon. var i felt", men av denne ordres pkt. 6 fremgår at sjefen for 3. distrikt ble beordret til ikke å forlate Norge.

"Han ~~evakuerer~~ evakuerer ikke, men tar seg av Sjøforsvarets saker i forbindelse med kapitulasjonen under Forsvarets

"overkommando. Han tar seg den nødvendige stab."

I "Norges Sjøkrig" IV, sidene 284-85 gir qrlogskaptein Steen en del opplysninger om de fartøyer som var igjen ved kapitulasjonen 10. juni 1940. Således heter det om "Svalbard II" at

"~~besetningen~~ størsteparten av besetningen dro til Harstad og herfra ble folkene av tyskerne sendt til Tromsø 14. juni. Bevoktningsbåten ble senere tatt av tyskerne og ført til denne byen."

Steen forteller også at mannskapet på Haug III var uvillig til å forlate landet og gikk i land i Tromsø. Undervannsbåten "B3" hadde også planer om å dra til England, men ble av sitt mannskap senket utenfor Alsvåg i Vesterålen og besetningen ble, ifølge Steen, sendt til Tromsø.

I en artikkel i Farmand for 27/12 1969 påpeker statsstipendiat Sverre Hartmann at Bjørnefjell-kapitulasjonen omfattet både hær, marine og flyvåpen :

"Ifølge Bjørnefjell-avtalens pkt. 2 forpliktet den norske øverkommanderende og sjef for nordarmeen gjennom sin befullmektige oberstløytnant Wrede Holm seg til å utlevere alt krigsutstyr tilhørende den norske hær, marine og flyvåpen, inklusive det krigsmaterielle de allierte hadde latt etter seg i Norge, uten hensyn til om dette befant seg i hendene på norske tropper, eller i leirene, i tøyhus, eller hvor det enn måtte befinne seg i Norge, i den ~~den~~ stand det på nevnte tidspunkt befant seg. Og i spesifikasjonene over typer krigsmaterielle nevnes alle s våpen og utrustning, motorkjøretøyer, fartøy, krigsskip, militærhjelpeskiper m.m."

At marinefartøyer faktisk ble over^{tt}tatt av tyskerne omtaler E.A. Steen i "Norges Sjøkrig" IV, side 292 :

"27. juni kom en sjøoffiser, leutnant Preuss, med 50 mann til Tromsø for å overta bevoktningsbåtene "Haug III", "Kvitøy" og "Svalbard II" som det ikke hadde lyktes å komme over til Storbritannia. Og ut på ettermiddagen samme dag, ble båtene tatt i bruk av den tyske marine under tysk flagg og med tysk besetning om-bord."

Kommandørkaptein Sigurd Valvatne opplyser i sin før nevnte bok, side 20, at undervannsbåten "B6" etter kapitulasjonen ble brukt av tyskerne som skoleskip.

Hvilken stilling ^{fikk} ~~kom~~ så de få fartøyer som dro over til England, og som ifølge Steen ikke var "krigsskip i egentlig forstand"? H.r. advokat Annæus Shjødt sen., som selv oppholdt seg i England en stor del av okkupasjonstiden, besvarer spørsmålet i sin bok "Riksrådsforhandlingene i 1940" side 47 :

"For krigsmarinen var stillingen den at alt som ikke var tatt av tyskerne eller ødelagt allerede var i britisk tjeneste. Det samme gjaldt vårt øvrige krigsutstyr."

Dette korresponderer med E.A. Steen : "Norges Sjøkrig" V, side 41 :

"Styrkene ble homogene uten noe nasjonalt skille, og de norske fartøyerne ble i operativ henseende en integrerende del av den britiske marine."